

**Svenska lärosätens deltagande i juridisk form
för samarbeten inom Europauniversiteten**

**Svenska lärosätens deltagande i juridisk form för samarbeten inom
Europauniversiteten**

UHR:s skrift, Universitets- och högskolerådet, augusti 2026

Kontaktperson: Magnus Hallbåter

Författare: Magnus Hallbåter

Omslagsbild: Erik Lundback

ISBN 978-91-7561-155-6

För mer information om myndigheten och våra publikationer, se **uhr.se**.

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning.....	4
Juridisk form för lärosätessamarbeten	5
Många allianser går vidare med juridisk form	6
Juridisk form och de svenska lärosätena.....	7
Juridisk form är inte unikt för Europauniversitet.....	8
Förutsättningar för svenska lärosäten att ingå juridisk form	9

Sammanfattning

- 26 svenska lärosäten deltar nu i Europauniversitetsallianser.
- Det finns förväntningar på att de lärosäten som ingår i en allians ska fördjupa sin samverkan ytterligare genom en gemensam juridisk form.
- Fyra svenska lärosäten ingår i dagsläget i en juridisk form inom ramen för sin Europauniversitetsallians och över 10 lärosäten har planer på att ingå en gemensam juridisk form inom de närmaste åren.
- Historiskt har få svenska lärosäten deltagit i en gemensam juridisk form inom internationella samarbeten. Med Europauniversiteten kommer antalet lärosäten att öka påtagligt på relativt kort tid.
- Svenska lärosäten har gått tillväga på olika sätt för att kunna ta beslut om att ingå i juridisk form.
- Flera utredningar, propositioner och rapporter har berört frågan om lärosätens möjlighet att ingå juridisk form för internationella partnerskap och att förutsättningar för sådan samverkan kan behöva vidareutvecklas.

Inledning

I april 2024 [slutrapporterade](#) Universitets- och högskolerådet (UHR) på ett regeringsuppdrag rörande förutsättningar för svenska lärosäten att delta i Europauniversitet. Inom uppdraget var UHR särskilt ombedda att följa utvecklingen av EU-kommissionens initiativ i relation till juridisk form för samarbeten samt europeisk examensmärkning.

Sedan dess har Europauniversitetsinitiativet utvecklats i rask takt på europeisk och nationell nivå. När UHR började arbeta med uppdraget 2023 deltog tretton svenska lärosäten i lika många allianser. Drygt tre år senare har det svenska deltagandet fördubblats, till 26 lärosäten. I Europa finns nu 65 allianser med cirka 570 lärosäten som har blivit finansierade genom Erasmus+.

UHR fortsätter att följa utvecklingen inom Europauniversiteten i egenskap av nationellt programkontor för Erasmus+ samt utifrån myndighetens uppdrag att ansvara för plattform för internationalisering (Plint). UHR samordnar även det svenska Europauniversitetsnätverket (SEUN), efter förfrågan från lärosätena.

Som en del av arbetet inom Plint genomförde UHR under andra halvan av 2025 en mindre enkät inom SEUN för att få en uppdatering av utvecklingen inom Europauniversiteten rörande tre frågor: juridisk form, gemensamma program samt mobilitet. Svaren utgör en del av underlagen för denna skrift.

Syftet med denna publikation är att bidra till en nationell nulägesbild av utvecklingen av juridisk form inom Europauniversiteten och stärka förutsättningar för erfarenhetsutbyte mellan lärosätena i denna fråga. Sammanställningen kan även vara till nytta för beslutsfattare och medarbetare på myndigheter och andra aktörer som på olika sätt interagerar med de svenska Europauniversiteten.

Juridisk form för lärosätessamarbeten

Deltagande i juridisk form innebär att de lärosäten som ingår i ett samarbete eller allians med andra lärosäten väljer att skapa en egen juridisk person som de sedan kan använda för gemensamma ändamål inom samarbetet. I den europeiska universitetsstrategin från 2022 uttrycker EU-kommissionen några av sina motiv för en vidare utveckling av juridisk form. Genom en gemensam rättslig stadga kan lärosätena, i till exempel en Europauniversitetsallians, *"dela sina styrkor, fatta gemensamma strategiska beslut, agera tillsammans som en juridisk person och underlätta sammanförandet av resurser, verksamhet och data. En sådan stadga skulle underlätta ett fördjupat, långsiktigt och flexibelt gränsöverskridande samarbete som gör det möjligt att dela kapacitet, utbyta personal och genomföra gemensamma program, i syfte att på alliansnivå utfärda gemensamma examina..."*¹.

Medlemsländernas utbildningsministrar anförde liknande motiv när de, i rådsrekommendationen om brobyggande för europeiskt samarbete inom högre utbildning, slog fast att allianser, på frivillig bas, skulle kunna *"dra nytta av institutionaliserade samlarbetsinstrument, såsom en eventuell rättslig status för allianser mellan högre utbildningsanstalter, som gör det möjligt för dem att när så är lämpligt dela gemensamma finansiella, personalmässiga, digitala och fysiska resurser och tjänster, i syfte att driva virtuella universitetsövergripande campus och driftskompatibla plattformar för gemensam digital eller blandad verksamhet."*²

Utveckling av juridisk form för internationella lärosätessamarbeten har följaktligen även varit en tydlig målsättning inom de sex utlysningar som hittills har gjorts för Europauniversiteten.³

Under 2023–2024 testades förutsättningar för deltagande i juridisk form inom ramen för flera pilotprojekt som utlystes av EU-kommissionen. Den övergripande slutsatsen av pilotprojekten, som bland andra Linköpings

¹ COM(2022) 16 final, 18 januari 2022

² RÅDETS REKOMMENDATION av den 5 april 2022 om brobyggande för ett effektivt europeiskt samarbete om högre utbildning (2022/C 160/01)

³ See Erasmus+ Programme, Call for proposals Partnerships for Excellence – European Universities - ERASMUS-EDU- 2024-EUR-UNIV, 2023

Universitet deltog i, var att det saknas lämpliga instrument på såväl nationell som europeisk nivå för den typ av djupare akademisk samverkan som Europauniversitetet innebär.

I den sammanfattande slutrapporten av dessa projekt nämner kommissionen att de ska *“continue to explore a legal status for alliances of universities, as a follow-up on the outcomes of the Erasmus+ pilot projects, to address the specific needs of alliances of higher education institutions. This work will take into account that any proposed action would need to be voluntary in nature and provide agile solutions that would be tailor-made to the different objectives and needs of such alliances.”*⁴

Någon månad senare, i mars 2025, preciserade kommissionen i sitt meddelande om Union of Skills, att man under 2027 ska *“[e]xplore the development of a suitable European legal status for alliances of higher education institutions...”*⁵

I väntan på eventuell utveckling har Europauniversitetsallianserna i flera fall gått vidare med formaliserade samarbeten i en gemensam juridisk form inom de former som redan finns. Vanligen har detta skett genom en stiftelse eller förening med rättslig hemvist i något av medlemsländerna men även några andra alternativ har prövats.⁶

Många allianser går vidare med juridisk form

I den uppföljning av Europauniversitetet som kommissionen publicerade i början på 2025 framgick att 14 av de 65 allianserna på EU-nivå hade någon slags juridisk form. Minst lika många arbetade dessutom för att ta fram en gemensam juridisk form.⁷ Siffrorna har sannolikt ökat sedan dess. Den vanligaste samverkansformen bland de allianser som redan har en gemensam juridisk form är en belgisk icke vinstdrivande stiftelse (Association Internationale Sans But Lucratif - AISBL), som åtminstone sex allianser har ingått. Andra varianter som förekommer är föreningar eller stiftelser med bas i bland annat Tyskland, Nederländerna eller Österrike. Det finns även allianser som går vidare med befintliga europeiska instrument, till exempel European Economic Interest Grouping (EEIG).⁸

⁴ Report on the final outcomes of the Erasmus+ policy experimentation projects: European degree (label) and institutionalised EU cooperation instruments, 2024, sid 11.

⁵ Communication from The Commission, The Union of Skills, Brussels, 5 mars 2025, COM(2025) 90 final

⁶ Det finns flera europeiska alternativ som till exempel European Economic Interest Grouping (EEIG); European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC); Societas Europaea samt European Institute of Innovation and Technology.

⁷ Report on the outcomes and transformational potential of the European Universities initiative, European commission, 2025, sid 117

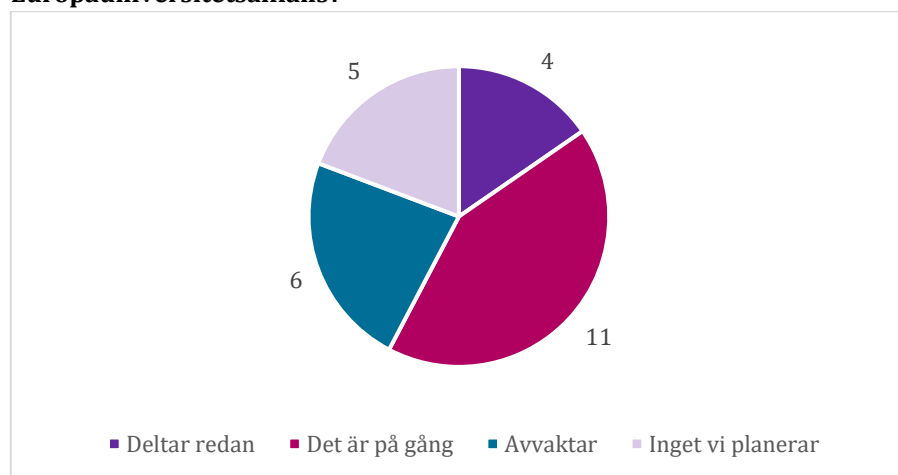
⁸ Ibid. Även alliansen INGENIUM där Högskolan i Skövde ingår planerar att gå fram med ett europeiskt instrument i form av European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC), med bas i Finland.

Motiven för att skapa en gemensam juridisk form varierar. Bland de som anförs finns till exempel att det skulle underlätta att anställa gemensam personal, söka finansiering, externa relationer och vissa utbildningsaktiviteter.⁹

Juridisk form och de svenska lärosätena

I figur 1 ges en översikt av de olika stadier där svenska lärosäten befann sig i frågan om juridisk form i slutet av 2025.

Figur 1. Deltar ni, eller kommer ni att delta i juridisk form inom er Europauniversitetsallians? ¹⁰

Vid årsskiftet 2025/26 var det fyra svenska lärosäten som ingick i en juridisk form inom sin allians. Göteborgs universitet och Karlstads universitet bemyndigades detta i samband med att budgetpropositionen för 2026 godkändes av riksdagen i slutet av 2025.¹¹ Sedan tidigare deltog Stockholms universitet och Linköpings universitet i juridisk form med sina respektive allianser.¹²

Den största gruppen lärosäten (11 st) anger att arbetet med juridisk form är på gång. Exakt vilket stadium planerna befinner sig i varierar, några har redan lämnat in hemställan eller anger att de är i färd med att göra det medan en del

⁹ Report on the final outcomes of the Erasmus+ policy experimentation projects: European degree (label) and institutionalised EU cooperation instruments, 2024, sid 79 ff

¹⁰ Baserat på svar från lärosäten juni-september 2025, därefter bearbetade data från UHR. I vissa fall finns det gråzoner, till exempel mellan att *det är på gång* och *lärosätet avvaktar*. Svar från GU och KAU har sorterats om efter budgetpropositionens godkännande och svar från SLU har lagts till efter sommaren 2026 då alliansen som SLU ingår i beviljades finansiering.

¹¹ Riksdagsskrivelse rskr. 2025/26:64–65), den 26 november 2025 med fastställande av utgiftsramarna och godkännande av beräkningen av inkomsterna för statens budget.

¹² I Linköpings fall har de deltagit i en gemensam juridisk form inom sin allians långt innan den första finansieringen utgick för Europauniversitet 2019.

ännu utarbetar formerna inom alliansen eller har det i sitt arbetsprogram för de närmaste åren. I något fall har alliansen redan en gemensam juridisk form, men det svenska lärosätet deltar ännu inte i den.

De motiv som svenska lärosäten anger för att ingå juridisk form överensstämmer med de som framförts på europeisk nivå. Till exempel nämns möjligheter till gemensam personal och administration. Ett annat motiv som lyfts är en önskan om att delta fullt ut i allianssamarbetet och inte stå vid sidlinjen.

När det gäller gruppen *avvaktar* är det i huvudsak lärosäten som följer frågan. I flera fall ser de att det är på gång inom den egna alliansen, men de har medvetet valt att inte driva eller engagera sig i just detta arbete. En vanlig orsak är att fördelar och mervärde med juridisk form inte anses vara tydliga. I något fall kan det även vara lärosäten som inte anser sig tillräckligt insatta i frågan. Slutligen finns fem lärosäten som på ett mera direkt sätt meddelat att de inte är intresserade av att ingå juridisk form.

Juridisk form för samarbeten sker inte bara inom Europauniversitet

Frågan om juridisk form är inte förbehållen Europauniversiteten. Den vanligaste anledningen för svenska lärosäten att delta i en juridisk form med internationella partners har tidigare varit för deltagande i innovationsprogrammet *Europeiska institutet för innovation och teknik* (EIT). Inom flertalet olika samarbeten som finns inom EIT deltar bland andra Kungliga tekniska högskolan, Uppsala universitet, Lunds universitet, Karolinska institutet och Luleå tekniska universitet.

Andra exempel på samarbeten där lärosäten har bemyndigats att delta i en gemensam juridisk form är Uppsala universitets deltagande i The Guild och Centre Européen de Calcul Atomique et Moléculaire (CECAM); Karolinska institutets deltagande i Science Business Bryssel, Cancer Core Europé och föreningen E-brains samt Linköping universitets medlemskap i The Academic Model Providing Access to Healthcare (AMP ATH).¹³

Även om svenska lärosäten har erfarenhet av deltagande i juridisk form i internationella partnerskap har det varit begränsat till relativt få lärosäten. Med Europauniversiteten kommer antalet lärosäten som ingår någon slags juridisk form sannolikt att öka påtagligt på relativt kort tid.

¹³ Även om den inte är heltäckande kan en viss översikt av lärosätenas möjligheter till deltagande i juridisk form fås genom att läsa budgetpropositionerna, där regeringen ber om bemyndigande från riksdagen för lärosätenas deltagande och tillhörande medlemsavgifter. Se vidare Prop. 2025/26:1 Utgiftsområde 16; Prop. 2024/25:1 Utgiftsområde 16 samt Prop. 2023/24:1 Utgiftsområde 16.

Förutsättningar för svenska lärosäten att ingå juridisk form

Tillvägagångssätt när ett svenskt lärosäte önskar ingå juridisk form för internationell samverkan kan variera. Frågan har beskrivits som komplex, både av utredare som arbetat på uppdrag av regering och lärosäten, särskilt i relation till lärosäten som är myndigheter. Som sådana behöver de förhålla sig till bland annat kapitalförsörjningsförordningen (2011:2010) och i förlängningen budgetlagen (2011:2003). I grunden handlar det därmed om riksdagens kontroll av statens finanser.

I en tidigare proposition konstaterade regeringen Reinfeldt att *"förutsättningarna för universitet och högskolor att delta i olika former av samverkansprojekt såväl nationellt som internationellt måste förbättras."*¹⁴ Även den så kallade internationaliseringsutredningen berörde frågan och ansåg att de *"juridiska villkoren får inte vara sämre än vad som gäller för de utländska universitet som svenska lärosäten konkurrerar och samarbetar med"*. Samtidigt ansågs frågan vara för komplex för att kunna utredas inom ramen för utredningen.¹⁵

Av en europeisk översikt om lärosätenas autonomi framgår att flera länder har begränsningar rörande möjlighet att ingå juridisk form. Även om graden av begränsningar varierar är alltså Sverige inte unikt. I cirka en tredjedel av de 35 berörda utbildningssystemen fanns begränsningar av något slag.¹⁶

Ett förslag som har förts fram i den svenska kontexten har varit ett mer generellt bemyndigande till regeringen (och eventuellt i förlängningen till lärosätena) för att möjliggöra lärosätenas deltagande i internationella samarbeten, dock inom tydliga ekonomiska och organisatoriska ramar, som säkerställer fortsatt kontroll över statens resurser hos riksdagen.¹⁷

Även om frågan har diskuterats under lång tid har inga tydliga lösningar förts fram och den finns fortfarande kvar på dagordningen. I den senaste forskningspropositionen anger till exempel regeringen att den *"bedömer fortsatt att det finns behov att se över förutsättningarna för statliga universitets och högskolors möjligheter att ingå samarbeten och avtal med utländska aktörer för att förbättra de statliga lärosätenas möjligheter att delta i forskningssamarbeten som kan stärka Sveriges konkurrenskraft samtidigt som den administrativa bördan kan lättas. [...] Att vara medlem i ett Europauniversitet skapar goda förutsättningar för internationella samarbeten och underlättar långsiktiga strategiska satsningar som är gynnsamma för"*

¹⁴ Prop. 2009/10:149, sid 89 ff.

¹⁵ SOU 2018:3, sid 144 ff

¹⁶ University Autonomy in Europe IV, The Scorecard 2023, EUA 2023

¹⁷ Ökad handlingsfrihet för statliga lärosäten, Hecksher, Stockholm – Uppsala universitetsnätverk, 2015, Sid 25 ff

kvaliteten på utbildning och forskning. Europauniversiteten kommer att utvecklas och det är viktigt att universitet och högskolor har rätt förutsättningar för fördjupade samarbeten, vilket exempelvis inbegriper möjligheten att samverka i föreningar.”¹⁸

Det vanligaste tillvägagångssättet för ett lärosäte att kunna delta i en juridisk form under de senaste åren har varit att regeringen (vanligen efter hemställan från lärosätet) skriver ett förslag till bemyndigande i budgetpropositionen som sedan beslutas av riksdagen. Detta tillvägagångssätt har till exempel använts flera gånger för lärosätenas samverkan inom EIT under de senaste åren och är en förenkling jämfört med de första gångerna svenska lärosäten deltog i EIT, då Uppsala universitet och KTH fick sina bemyndiganden genom en särproposition.¹⁹

Samma förfarande med hemställan användes av Göteborgs universitet hösten 2023²⁰ och Karlstads universitet våren 2024²¹, vilket så småningom ledde till bemyndiganden inom ramen för 2026 års budgetproposition.²² Efter riksdagens godkännande löper bemyndigandet till lärosätet vanligen på tre år.

En annan väg framåt konkretiserades i slutet av 2024, när Stockholms universitet, utan hemställan till regeringen, direkt ansökte till företrädare för sin allians om att ingå i den belgiska stiftelse som alliansen etablerat. Stockholms universitet understryker i beslutet att stiftelsen *inte* har som syfte att bedriva utbildning eller utfärda examen, samtidigt som lärosätet ser hur en juridisk form kan underlätta samarbete och administration. Vidare konstaterar man att det ekonomiska åtagandet (5 000 euro per år) är begränsat.²³ *”Mot bakgrund av de begränsade förpliktelserna har SU bedömt att det inte krävs bemyndigande av riksdag eller regering för att bli medlem i associationen. Det ekonomiska åtagandet är ett-årigt och universitetet kan när som helst utträda ur associationen, med en uppsägningstid om sex månader.”²⁴*

Oavsett vilken väg olika svenska lärosäten väljer tillsammans med sina Europauniversitetsallianser pekar enkätsvaren och den dialog som UHR har med lärosätena entydigt mot att ett större antal svenska lärosäten kommer att ta något slags initiativ till att delta i juridisk form inom ramen för Europauniversitetsinitiativet under de närmaste åren.

¹⁸ Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta. Regeringens proposition, 2024/25:60, sid 135-136.

¹⁹ Se till exempel utgiftsområde 16 i budgetproposition 2023 (Prop. 2022/23:1), 2024 (Prop. 2023/24:1) och 2025 (Prop. 2024/25:1) samt Proposition 2010/11:38.

²⁰ Hemställan med hänvisning till 2 kap. 7 § kapitalförsörjningsförordningen (2011:210) om regeringens tillstånd att ingå som grundare och medlem i EUTOPIA AISBL. Göteborgs universitet, Dnr 2023/2285, 2023-09-01

²¹ Anhållan om medlemskap i AISBL - Karlstads universitet, diarienummer C2024/254, 2024-03-01

²² Budgetpropositionen för 2026, Prop. 2025/26:1

²³ I lite olika sammanhang och från olika lärosäten har siffran ett (1) prisbasbelopp (59 200 kronor för 2026) använts eller nämnts som referens på vad som skulle kunna vara ett mer begränsat belopp, som då inte kräver ett mer omfattande bemyndigande. Såvitt UHR kan bedöma, grundar sig detta antagande dock inte på någon explicit formulering i lag eller förordning, ej heller någon formell kommunikation från regeringskansliet, utan framstår som en tolkning av gällande regelverk.

²⁴ Medlemskap i CIVIS Association. SU dnr FV-1867-24, 19 december 2024

Utbildning, utbyte och utveckling – för alla som vill vidare

UHR är en myndighet som skapar förutsättningar för att möta behovet av kompetens, nu och i framtiden.

Vi främjar det livslånga lärandet och öppnar dörrar till utbildning, karriär och arbetsliv både i Sverige och internationellt. Vi gör det också enklare att hitta, välja och anmäla sig till en utbildning så att alla som vill vidare får möjlighet att hitta sin plats.

För att lyckas förvaltar och utvecklar vi digitala plattformar och tjänster i samverkan med utbildningssektorn. Vi bidrar även med insikter och rekommendationer som stärker Sverige som kunskapsnation.